

ցուց տեսնո՞ւմ

ժամօրո՞ւմ
և ծագե՞լը

დიანეთის საქმეთა სამმართველოს გამომცემლობა:1594
ჯიზის წიგნები:141

საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდი muslim-georgia

ბეჭდვითი მონიტორინგი
დოქ. ფატიჰ ქურთი

კოორდინატორი
ლოქმან არსლანი

გამოცემისთვის მოამზადა
უღურ ალთინთოფი

ნაწარმოების განმხილველი კომისიის გადაწყვეტილება:
20.02.2019/27

ISBN: 978-605-7519-38-2

2019-06-Y-0003-1594

სერთიფიკატის ნო: 12930

1. გამოცემა, ანკარა 2019

გამოცემა

Başak Mat. Tanı. Hiz. İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.

+90 312 397 16 17

© თურქეთის რესპუბლიკის რელიგიის საქმეთა სამმართველო

საკონტაქტო ინფორმაცია

რელიგიური პუბლიკაციების გენერალური სამმართველო

უცხო ენასა და დიალექტებზე საგამომცემლო სამმართველო

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Yabancı Dil ve Lehçelerde Yayınlar Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı

No:147/A 06800 Çankaya/Ankara/TÜRKİYE

ტელ: +90 312 295 72 81

ფაქსი: +90 312 284 72 88

e-posta: yabancidiller@diyanet.gov.tr

ძალადობა და ბედნიერება

ელიზ აბულაძე

თურქეთის რესპუბლიკის რელიგიის საკვლეო საზოგადოება

სარჩევი რწმენის პირობები

წინასიტყვაობა • 5

შესავალი • 9

ბავშვი, როგორც ძალადობის • 15

პირდაპირი მსხვერპლი • 15

ფიზიკური ძალადობა • 15

ბავშვის მიმართ ფსიქოლოგიური ზეწოლა • 24

ემოციური ზეწოლის მაგალითები • 35

რეკლამის უარყოფითი გავლენა ბავშვებზე • 38

ბავშვი, ძალადობის მოწმე • 41

ბავშვი, როგორც ოჯახური ძალადობის მოწმე • 41

ბავშვი მასმედიის ზეგავლენის ქვეშ • 43

წინასწარმეტყველება

ადამიანი საზოგადოების ნაწილია. ერთიან სივრცეში მცხოვრები ადამიანები ვალდებულნი არიან იცოდნენ ინდივიდის უფლებება- მოვალეობები და პასუხისმგებლობის გრძნობით უნდა მოქმედებდნენ, რათა ადამიანთა შორის მშვიდობა და ბედნიერება იქნას უზრუნველყოფილი. პასუხისმგებლობის შეგნება პიროვნებამ, უპირველეს ყოვლისა საკუთარით უნდა დაიწყოს. პირადი პასუხისმგებლობის გრძნობა ვისაც გააჩნია, მან ოჯახისა და საზოგადოების წინაშე არსებული პასუხისმგებლობაც იცის და დაკისრებულ მოვალეობასაც ასრულებს.

„ნუთუ ეგონა ადამიანს, რომ უპასუხისმგებლოდ იქნებოდა მიტოვებული?“

ქიამეთ სურას 36-ე აიათი მიგვითითებს, რომ ადამიანი პასუხისმგებლობის მატარებელი არსებაა.

„მერე იმ დღეს, აუცილებლად მოგეკითხებათ, რაც გებოძათ!“

თექასურის სურას მე-8 აიათი კი გვიჩვენებს, რომ ადამიანს, უპირველეს ყოვლისა გონება და სხვა მრავალი წყალობა ებოძა და ამის საპასუხოდ, გარკვეული ვალდებუ-

ლებები დაეკისრა, რომელიც შექლებიდაგვარად უნდა შეასრულოს.

საზოგადოების სიმშვიდეს, უმთავრესად გაურკვეველობა არღვევს, ყველას გვეკისრება პასუხისმგებლობა, რათა ადამიანის ღირსებისთვის შესაფერისი მომავალი შევიქმნათ. ცხადია, რომ დღეს ჩვენს საზოგადოებაში მრავალი გაურკვეველი საკითხი არსებობს.

დღეისათვის მსოფლიო საზოგადოების მომავალს მრავალი საფრთხე ემუქრება. ესენია: შიმშილი, სიღარიბე, გარემოს დაბინძურება, ბუნებრივი კატასტროფები, სოციალური უთანასწორობა, არათანაბარი პირობები, ზნეობრივი დაცემულობა, სულიერი სიმდაბლე, მატერიალური მიდრეკილებები, ურწმუნოება, ბოროტება, არასაკმარისად ჯანსაღი გარემო, გაურკვეველობა განათლებისა და სამართლიანობის სფეროში, ისტორიული და კულტურული ღირებულებების განადგურება და სხვა. გარდა ამისა, ამ ყველაფერს ემატება ადამიანებს შორის დიალოგის. ტოლერანტობისა და შემწყნარებლობის შემცირება, განსხვავებული აზრის დევნა და ტერორი.

ყველა ეს საკითხი არა კონკრეტული რეგიონის ან ერისთვისაა დამახასიათებელი, არამედ მთელი მსოფლიოს მოსახლეობა

რადაც ფორმით, გაურკვეველობაშია ჩაფლული. ამ საკითხების მოსაგვარებლად კი ხალხებს შორის ურთიერთობის გადრმავება და საერთაშორისო მნიშვნელობის ქმედითი მიღწევების ძიებაა საჭირო.

სინამდვილეში, უმთავრესი არის ის, რომ ჩვენს ხელთ არსებულ ღირებულებებს ვერ ვამჩნევთ და შესაბამისად ამ ღირებულებებით არ ვცხოვრობთ. გამომდინარე აქედან, ჯერ ეს ღირებულებები უნდა აღმოვაჩინოთ და ყოველდღიურობაში დავენერგოთ. უეჭველია, რომ ჩვენთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ღირებულება ისლამია, რომელიც რამდენიმე ათეული საუკუნის განმავლობაში, კაცობრიობას გზას უნათებს.

დღეს, ადამიანის შესაძლებლობების განვითარების მიზნით შემუშავებული ფსიქოთერაპიის მეთოდების ქმედითუნარიანობისათვის, ეკოლოგიური პრობლემების, ნარკომანიის წინააღმდეგ ბრძოლის და სხვა მსგავსი გამოწვევების წინააღმდეგ რელიგიის მნიშვნელობა აშკარაა. ისლამს გააჩნია საიმისო შესაძლებლობა, რომ თანამედროვე გამოწვევებს უპასუხოს. მას აქვს საიმისო დინამიკა, რათა თანამედროვე მსოფლიოს ახალი ფორმულირებები შესთავაზოს.

ამ თვალსაზრისით ჩვენი სარწმუნოების მიერ გადმოცემული ბრძანებები და რჩევ-

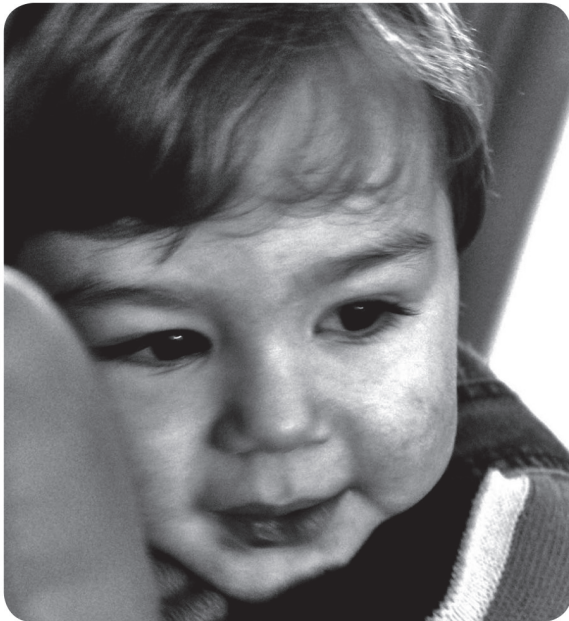
ბი, რომლებიც ურთიერთდახმარებისა და ტოლერანტობის პრინციპების დამკვიდრებას უწყობს ხელს, ყურად უნდა ვიღოთ და ადამიანებს შორის არსებული უფლება-მოვალეობები კარგად გავიაზროთ და ცხოვრების ჭირი და ღხინი ერთად ვზიდოთ. ჩვენი ცხოვრების სტილი სოციალური ურთიერთთანადგომა უნდა იყოს და ბედნიერი მომავლისთვის ყველამ ერთად ვიბრძოლოთ.

შესავალი

გავიხსენოთ, ბავშვის დაბადებას, როგორი მოლოდინითა და მდეღვარებით ველოდებით. ის ხომ თვალის სინათლეა, როგორც ამას ყურანში ღმერთი ბრძანებს. ბავშვის დაბადებისთანავე მშობლების ტვირთი, პასუხისმგებლობა და ზრუნვა მატულობს. მაგრამ, მშობლებისთვის იმდენად დიდია სიყვარული და ღმერთისგან მინიჭებული ძალა, რომ მათ შეუძლიათ მუდმივად თავს დასტრიალებდნენ პატარას. ის რამდენადაც უმწეო და სუსტია, იმდენად საყვარელია. ის უკვე სრულად თავის მშობლებსაა მინდობილი.

მშობლებისთვის შვილი, თვალის სინათლე და სიყვარულის წყაროა, ამავედროულად გამოცდის საშუალება. (სურა თელაბუნ 64/15) ბუნებრივია ამ გამოცდის წარმატებით გავლა სურთ. ყურანში და ჰადისებში არის მოწოდებები იმის თაობაზე, რომ წყვილებმა შვილები იყოლიონ და ამასთანავე ცნობილია, რომ ისინი ერთგვარი გამოცდა არიან ჩვენთვის, ამიტომ მორწმუნეებმა იციან, რომ შვილის გაჩენა მათი ცხოვრების ერთადერთი მიზანი არ არის. მათი მიზანი უკვე ბავშვის ღირსეულად აღზრდაა. მათ იციან, რომ მიცვალებული ადამიანის ცხოვრების წიგნი იხურება, მაგრამ კარგი შვი-

ღის აღმზრდელი მშობლების ცხოვრების წიგნი არ დაიხურება. ყოველი კეთილი საქმისა და მადლისთვის, რასაც მათი შვილი გააკეთებს, ის მადლი მშობლებსაც ერგებათ. (მუსლიმ, ვასიეთ, 14)

ღმერთის ნებით, ჯერ კიდევ მუცლად მყოფი შვილისთვის უნდა ვილოცოთ და ვვევდროთ ღმერთს, რომ ის ღირსეული და კარგი ადამიანი აღიზარდოს. ბავშვის დაბადების შემდეგაც მისი სულიერი და ფიზიკური სიჯანსაღისათვის იგივენაირად ღოცვა-ვევდრება უნდა აღვაგლინოთ. ძირითა-

დი საზრუნავი ბავშვის დაბადების შედეგ იწყება. ამ მნიშვნელოვანი და ხანგრძლივი პროცესის დროს შეცდომების არ დაშვება და დაშვებული შეცდომების გამოსწორება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. ამგვარი გამოცდის გათვალისწინებით, საკუთარი თავისა და საზოგადოებისთვის სასარგებლო ადამიანის აღზრდა, რომელიც ამქვეყნადაც და საიქიოშიც ღირსეულ ადგილს დაიმკვიდრებს, ბუნებრივია გარკვეულ პასუხისმგებლობას ბადებს.

პირველი პასუხისმგებლობა კარგი სახელის შერჩევაა. სახელი ღირსეული უნდა იყოს. ამის შემდეგ, სხვა ვალდებულებები იწყება. ბავშვის მოვლა და მისი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, დაბადებისთანავე იწყება. ასევე იწყება სხვა ვალდებულებებიც: სიყვარული, მზრუნველობა, ქცევის და ზრდილობის ნორმების შესწავლა, განათლებაზე ზრუნვა, დედმამიშვილებთან, სამართლიანი დამოკიდებულება, მომავალ პროფესიაზე ზრუნვა, ხელოვნების და სპორტის მხრივ ხელშეწყობა და სხვა. ეს ყველაფერი, კარგად აღზრდაში იგულისხმება. ამის მისაღწევად, საჭიროა მშობლებმა კარგად იცოდნენ ბავშვის ბუნება, სულიერი მდგომარეობა და მოთხოვნილებები, რაც შვილებთან დაკავშირებით გეგმების განხორციელებაში დაეხმარებათ. გამომდინარე აქედან, მშობლების მოვალეობა მხოლოდ ბავშვის

გაჩენითა და რჩენით არ შემოიფარგლება. მშობლების მოვალეობა მრავალმხრივი და მრავალფეროვანია.

შუამავალი ბრძანებდა, რომ ყველაზე კარგი საჩუქარი, რაც შეიძლება მშობლებმა შვილებს დაუტოვონ, კარგი აღზრდაა. (თირმიზი, ბირრ, 33) კარგი აღზრდა მრავალ სიკეთეს მოუტანს ყველას.

ყოველ მშობელს სურს, რომ შვილები კარგად აღზარდოს. კარგად აღზრდილი შვილი ყველასთვის სასიკეთოა: ოჯახის, მშობლების, საზოგადოების და ქვეყნისათვის. თუმცა, სამწუხაროდ სწორედ აქ, აღზრდის საკითხებში ხდება ყველაზე მეტი შეცდომის დაშვება. ბავშვის მიმართ განხორციელებული ძალადობისას ხშირად თავს იმართლებენ, რომ ეს “აღზრდის მიზნით” გააკეთეს. ამგვარი გაგების მიხედვით გამოდის, რომ ბავშვი შეიძლება ფიზიკურად დავსაჯოთ, აღზრდის მიზნით. სამწუხაროდ ამგვარი ტენდენცია, წარსულის გადმონაშთია. ადამიანები უმეტესად უარყოფენ, რომ მათ ძალადობა გამოიყენეს. ეს იმიტომ რომ საამისოდ “ლეგიტიმური” მიზეზები აქვთ. ისინი ბავშვების აღზრდაზე ზრუნავენ. არადა, ამ სიტუაციას ყურადღებით რომ დავაკვირდეთ და სამართლიანობის მხრივ რომ მივუდგეთ, ჩვენს წინაშე შემდეგი სურათი წარმოჩნდება: ძალადობა ჩვენი სიბრაზის,

ნერვების, მოუხერხებლობის, აჩქარების და წარუმატებლობის გამოხატულებაა, რაცას თან ახლავს ბავშვის ბუნების და მდგომარეობის არცოდნა და სწორი კომუნიკაციის არქონა.

ძალადობას, სხვადასხვა მხრიდან თუ შევხედავთ, მრავალი განმარტება შეიძლება ჰქონდეს. ამათგან ყველაზე მოკლე და მარტივ განმარტებას შემოგთავაზებთ: ეს არის განსხვავებული შეხედულების მქონეთა მიმართ, ახსნა-განმარტების და მათი დარწმუნების მცდელობის მაგივრად უხეში ძალის გამოყენება.

ცოტა უფრო მეტი ყურადღებით მოვეკიდებით აღნიშნულ საკითხს, აღმოჩნდება, რომ უხეში ძალის გამოყენება, როგორც ძალადობის ყველაზე თვალსაჩინო ფორმა მრავალგვარია და ჩვენ ამის შესახებ მომდევნო თავებშიც ვისაუბრებთ. სამწუხაროდ, ხშირია შემთხვევები, როდესაც ასეთი ნალოდინები და ნანატრი ბავშვები, ოჯახში ან ოჯახს გარეთ ძალადობის მსხვერპლნი ხდებიან.

ბავშვი, როგორც ძალადობის პირდაპირი მსხვერპლი

ფიზიკური ძალადობა

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, ძალადობის ხსენებისას პირველად ფიზიკური ზეწოლა, ანუ ცემა გვახსენდება. საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია, რომ სწავლა-აღზრდის მიზნით ბავშვები ხშირად ხდებიან ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი. ფიზიკური ძალადობის შემდეგ ზოგიერთი მშობელი ნანობს ამას, ზოგი კი დარწმუნებულია, რომ სწორად მოიქცა. მათი აზრით ბავშვის სწორად აღზრდისათვის ეს აუცილებელია.

თუ ბავშვი არ დაგვიჯერებს, ის ცემას იმსახურებს. თუ გაკვეთილებს არ სწავლობს ასევე ცემას იმსახურებს. თუ ძმასთან იჩხუბა, ტყუილი თქვა ან მსგავსი არასწორი რამ გააკეთა ცემას იმსახურებს. თუ ვინმეს ქონება გააფუჭა ის უნდა გაიღახოს. დიახ, უმრავლესობა სამწუხაროდ ასე ფიქრობს. არადა დღეს უკვე აღიარებულია, რომ ფიზიკური ძალადობის არცერთ ფორმას სწავლა-აღმზრდევლობით სფეროში დადებითი შედეგი არ მოაქვს. ამასთანავე, თუ დავაკვირდებით შუამავლის ცხოვრებას, ცხადად მიგვანიშნებს, რომ ფიზიკური ზეწოლა მიუღებელი ფორმაა. ის, ყველას მიმართ შემწყნარებელი და გამგებიანი იყო. განსაკუთრე-

ბით კი ბავშვების მიმართ. ის ყოველთვის სიყვარულს და მზრუნველობას იჩენდა მათ მიმართ. ის ბრძანებდა: “ვისაც პატარები არ უყვარს და უფროსებს პატივს არ სცემს, ჩვენიანი არ არის”. (თირმიზი, ბირრ, 15)

შუამავალი ამას ბრძანებდა და თავისი ცხოვრებითაც შესაბამის მაგალითს იძლეოდა.

ერთხელ, ერთ-ერთი ბაღის მეპატრონემ ონავარი ბავშვი, რაფი იბნი ამრი დაიჭირა, როცა ის ბაღში ხურმის ხეებს ქვებს ესროდა და მაშინვე შუამავალთან წაიყვანა.

რაფი, რატომ ესროდი ქვებს ხურმის ხეს? –ჰკითხა შუამავალმა ბავშვს.

მშვიერი ვიყავი ღვთის შუამავალო, მორცხვად უპასუხა ბავშვმა.

ხურმის ხეებს ქვები აღარ ესროლო შვილო, მაგრამ ძირს ჩამოცვენილი ხურმა შეგიძლია მიირთვა. – უთხრა შუამავალმა.

ამის შემდეგ შუამავალმა ბავშვს თავზე მოეფერა და ღმერთს სთხოვა, არ მოჰკლებოდა ამ ბავშვს საკვები. (იბნი მაჯჯე, თიჯარეთ, 67)

თუ დავაკვირდებით, შუამავალმა ბავშვის დადანაშაულებამდე ქცევის მიზეზი გამოიკვლია და ამის შემდეგ ალტერნატიული ქცევა შესთავაზა. ბუნებრივია, აქ ეს კონკრეტული ქცევა იგნორირებული არ არის და შესაბამისად არც წაქეზებული. ხეებზე ქვების სროლა აუკრძალა ბავშვს და ქცევის ალტერნატიული მოდელი შესთავაზა. ჩვენ ვაღიარებთ ვართ ეს მაგალითი გავანალიზოთ და სააღმზრდელო პრაქტიკაში დავენერგოთ. აქ აუცილებლად უნდა ვკითხოთ საკუთარ თავს, თუ რას მოვიმოქმედებდით ამ კონკრეტულ შემთხვევაში თითოეული ჩვენგანი და მივხვდებით, ბავშვის აღზრდის საქმეში რამდენად შორს ან ახლოს ვართ შუამავლის მიერ დასახულ მიზანთან.

ბავშვი ბავშვია. რა თქმა უნდა ის შეცდომებით, მოსინჯვით, მცდელობებით სწავლობს. ამ პერიოდში, როცა ის ცხოვრებას სრულიად ახლად ეცნობა, მის მიმართ უხე-

ში დამოკიდებულება და მითუმეტეს ძალადობა მხოლოდ და მხოლოდ მის გულისტკენას და დაკომპლექსებას გამოიწვევს, მეტი არაფერი. უფრო მეტიც, სასტიკი სასჯელები დროთა განმავლობაში “მიჩვევის ეფექტს” ავლენს და ზემოქმედება აღარ გააჩნია.

ზემოთ აღნიშნულ მაგალითში შუამავალი არათუ არ სცემს ბავშვს, არც კიცხავს და არც კი საყვედურობს. გამომდინარე აქედან, რა თვალსაზრისით აძლევენ თავს უფლებას მშობლები, როცა აღზრდის მიზნით ბავშვს სცემენ, ან თუნდაც აღმზრდელები, რომლებიც სხვის ბავშვებს სცემენ. მათ ქცევას არ აქვს შუამავლის სუნნეთს მხარდაჭერა.

ბავშვის ცემა მისთვის ჭკეშმარიტების შესწავლას ხელს არ შეუწყობს. ცემა და სხვა ფიზიკური ძალადობა არასასურველ ქცევას მცირე ხნით თუ შეაჩერებს. თუმცა პრობლემას საბოლოოდ ვერ მოაგვარებს. უფრო მეტიც, ხშირად ბავშვი ვერც კი გაიგებს თუ რატომ სცემეს. ამგვარი უხეში ძალადობის ეფექტური შედეგი ბავშვის თვითრწმენისა და სრულფასოვნების შეგნების დაკარგვა იქნება.

ბავშვი, რომელიც მშობლებს უზომოდ უყვართ და თან სცემენ, როგორც მინიმუმ ეს ორი რამ ერთმანეთთან თანხვედრაში არ მოდის. ნაცემი ბავშვი ითრგუნება და მშობლების მიმართ ნდობას კარგავს.

როდესაც ფიზიკური ძალადობა ინტენსიური და გადაჭარბებულია, ამას ბუნებრივია უფრო ცუდ შედეგამდე მივყავართ. ხშირია შემთხვევა, როდესაც მშობლები ან სხვა, ბავშვის აღზრდით დაკავებული ადამიანები ამბობენ: “ ეს ბავშვი ისეთი უზრდელი და მოუთვინიერებელი გახდა, რომ ცემაც კი აღარ შეეღის”. ამგვარი მიდგომების მქონე ადამიანს შემდეგი საკითხი ავიწყდება: ბავშვი ცემის შემდეგ იმიტომ კი არ წყვეტდა კონკრეტულ არასასურველ ქცევას, რომ “აღიზარდა” ან თავის დანაშაულს მიხვდა, არამედ მას სურდა თავიდან აეცილებინა ცემის არასასიამოვნო და დამამცირებელი პროცესი. როგორც კი მიეჩვია ამას, ცემა მაშინვე არაეფექტური გახდა. გამომდინარე აქედან, ცემა ბავშვის სინდისსა და გაგებაზე დადებითად არ მოქმედებდა და მისი ეფექტი ხანმოკლე იყო.

ანატოლიის ერთ-ერთ სოფელში მასწავლებლად ვმუშაობდი. ამ სკოლაში პირველად რომ გამამწესეს ჩემი მოსწავლეები დაწყებითი მესამე კლასის მოსწავლეები იყვნენ. მე ვცდილობდი მიმეცა მათთვის სათანადო ცოდნა, რათა ისინი არსებული ცხოვრების პირობებიდან უკეთესი ცხოვრებისთვის მომემზადებინა და ამასთანავე ვცდილობდი მათი პატივისცემა მომეპოვებინა. ერთხელაც კლასში რამოდენიმე მოსწავლეს, რომლებმაც მაწყენინეს, ვკითხე თუ

რატომ მოიქცნენ ასე. ერთ-ერთმა მოსწავლემ ხელი აიწია და თქვა: “შენ არ გვცემ, შენი არ ეშინიათ და ამიტომ იქცევიან ასე”. დიახ, ეს იყო სიმართლე. ცემას და დასჯას მიხვეული ბავშვები იმ მასწავლებელს, რომელიც ამას არ აკეთებდა სუსტად თვლიდნენ. მაგრამ ისინი ხომ ბავშვები იყვნენ. მათ ხომ სუფთა ფურცლიდან უნდა ესწავლათ ყველაფერი და საამისოდ მომზადებული სუფთა გონება ჰქონდათ. არც თუ ისე დიდი ხნის შემდეგ ბავშვები მიხვდნენ და მიიღეს ის აღმზრდელობითი სისტემა, რომელიც სიყვარულსა და პატივისცემაზე იყო დამყარებული და რომლის დამკვიდრებას ვცდილობდი. როდესაც იქიდან მოვდიოდი ღმერთს ვთხოვდი შემდეგ მასწავლებელსაც იგივე დამოკიდებულება გაეგრძელებინა.

ბავშვი დაბადებიდანვე სიკეთისკენაა მიდრეკილი, რადგან ის ამ ბუნებითაა გაჩენილი. თუ კარგ მაგალითებს ნახავს და მოთმინებით მოეპყრობიან კარგ რაღაცაებს ისწავლის და შეითვისებს. წარმოიდგინეთ მამა, რომელიც თავის მეგობარს ატყუებს და თან შვილს ეუბნება ტყუილი ცუდია, მერე კი, როცა შვილიც მოიტყუებს მას სცემს. აქ რამოდენიმე ქცევაა მცდარი. ამათგან უპირველესია ცუდი მაგალითის მიცემა. არც რჩევას აქვს შედეგი, როცა შესაბამისი კარგი მაგალითით არაა დამყარებული. შემდეგი შეცდომა კი რა თქმა უნდა ცემაა.

გალახული ბავშვი ფსიქოლოგიურად ითრგუნება, კარგავს საკუთარი თავის რწმენას, იკეტება თავისთავში და თვითონაც გარემოს მიმართ აგრესიული ხდება. კვლევებით დადგენილია, რომ ძალადობას ვინც მიმართავს, ის თავად იყო ძალადობის მსხვერპლი. ასეთი ბავშვები სახლში დებთან და ძმებთან აგრესიული არიან და სცემენ მათ, სკოლაშიც მეგობრებთან და ზოგჯერ მასწავლებლების და მშობლების მიმართაც ამჟღავნებენ აგრესიას. ძალადობა დანახვის შედეგად ისწავლება. ბავშვი სწავლობს, რომ როდესაც მისთვის სასურველი რამ არ ხდება, როდესაც ბრაზდება, როდესაც სასურველის მიღწევა სურს ძალა უნდა გამოიყენოს. უკვე შეიძლება ითქვას, რომ ძალადობა თაობიდან თაობას გადაეცემა.

ცემა არ არის სამოთხისეული. თუ არის, თავისი ნებით არ გამოსულა იქიდან. ალბათ გამოაძავეს. ჩვენ აუცილებლად უნდა შევცვალოთ მიდგომები. აუცილებლად მეტი უნდა ვიფიქროთ იმის თაობაზე, თუ რა სიტუაციაში როგორ მოვექცეთ ბავშვებს. თუ კონკრეტულ პრობლემასა და სიტუაციას თავს ვერ ვაბამთ ამ საქმის პროფესიონალი უნდა დავიხმაროთ. უფრო მომთმენი და გაგებული უნდა ვიყოთ. არც ის უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ერთ დროს ჩვენც ბავშვები ვიყავით. უნდა გავიხსენოთ ჩვენი მისწრაფებები, სურვილები, ოცნებები, რაზე

გვწყინდა და რა გვიხაროდა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ბავშვებს ვერ გავუგებთ. სასურველია ჩვენში მძინარე ბავშვი გავადვიდით.

“მე როდესაც ბავშვი ვიყავი შცდომებზე ვისწავლე, მაგრამ ახლა ვიცი როგორია სწორი და ამიტომ ჩემმა შვილმა შეცდომა არ უნდა დაუშვას.” ეს არის მოდელი, რითიც ძირითადად მშობლები ხელმძღვანელობენ, მაგრამ ეს მცდარი მიდგომაა, რადგან ხშირ შემთხვევაში ბავშვისთვის სწორი ქცევის მიგნება შეცდომების დაშვებითაა შესაძლებელი. ბავშვის მცირე შეცდომებს მშობლებმა კარგი მაგალითები უნდა დაუპირისპირონ და ეს უფრო მეტი შეცდომებისგან დაიცავს ბავშვს. ამ დროს ზემოთ განხილული მაგალითი, რომელიც შუამავლის მიერ ბავშთან მოპყრობას ეხებოდა, აუცილებლად სასარგებლოა. შუამავალმა ჯერ ქცევის მიზეზი გამოიკვლია და ამის შემდეგ შესაბამისი ალტერნატიული ქცევა შესთავაზა. რაც მიუღებელი იყო აუხსნა და რა შეიძლებოდა ისიც შესთავაზა.

ფიზიკურ ძალადობას არანაირი გამართლება არ აქვს. ხშირად მშობლები თავს იმართლებენ და ამბობენ, რომ ნერვებისგან თავს ვეღარ თოკავენ, ვერ ითმენენ და სხვა. ასეთ მშობლებს უნდა ვკითხოთ: ვთქვათ პატარა ბავშმა კი არა შენზე გაცილებით

ძლიერმა, ზრდასრულმა ადამიანმა გაგაბრაზათ, რეაქცია იგივე გექნებოდათ? უნდა გვახსოვდეს, რომ ცემას ბავშვის შეცდომა კი არ იწვევს, არამედ – ჩვენი სისუსტე. რადგანაც პრობლემას ვერ ვაგვარებთ და საამისო ძალა არ შეგვწევს, უხეში ძალის გამოყენებით გვინდა ერთი ხელის მოსმით აღკვეთოთ არასასურველი ქცევა. არადა უნდა გვახსოვდეს, რომ ბავშვები ჩვენთვის ღმერთის მიერ მობარებული ამანათები არიან და ასევე არ უნდა დავივიწყოთ, რომ მათდამი ასეთი სასტიკი მოპყრობა მომავალში უარყოფით ზეგავლენას იქონიებს.

ბავშვის მიმართ ფსიქოლოგიური ზეწოლა

ფსიქოლოგიურ ზეწოლაში ბავშვის გაკიცხვა, დამცირება, შეშინება, დამუქრება და მსგავსი სახის ქცევის გამოვლინებები იგულისხმება.

ბავშვის მიმართ ფსიქოლოგიური ზეწოლის უმთავრესი მიზეზი შეიძლება იყოს აზრი, რომ მშობელი, როგორც წესი ბავშვის პატრონია. არადა ბავშვი როგორც აღვნიშნეთ ამანათია და მშობლების მოვალეობაა ფიზიკურად და ფსიქოლოგიურად ჯანსაღი აღზარდონ, რადგან ოჯახისა და საზოგადოებისთვის სასარგებლო პიროვნება იყოს.

ძალადობა რომ მხოლოდ ცემა არ არის
ამაზე უკვე ვისაუბრეთ. არსებობს მრავალი
სახის ძალადობის ფორმა, რომლებიც ბავ-
შვის სულში ღრმა იარებს ტოვებს და მის
განვითარებაზე უარყოფითად მოქმედებს.
გამომდინარე აქედან, ბავშვი, რომელიც არ
გაუღახავთ შესაძლებელია, რომ სხვა ფორ-
მით იყოს ძალადობის მსხვერპლი.

“თუ ასე არ იზამ აღარ მეყვარები” ან
“დღეიდან შენი დედიკო აღარ ვარ” ეს და
ამგვარი სახის მუქარის დროს, მშობლებ-
მა ხშირად არც კი იციან რა უარყოფით
ემოციას აღძრავენ ბავშვის სულში. შე-
იძლება მშობელს უხარია კიდევ, რადგან
ამის თქმისთანავე ბავშმა სასურველი ქცე-
ვა გამოამჟღავნა. თუმცა, აუცილებელია ყო-
ველი დედა დაფიქრდეს, სანამ ბავშვს, ერთი

შეხედვით, ასეთ უწყინარ რამეს დაემუქრება, რადგან ბავშვისთვის იმის გააზრება, რომ დედას შეიძლება აღარ უყვარდეს ან მიატოვოს ძალიან უარყოფით გავლენას ახდენს.

ადამიანის დადანაშაულება, გაკიცხვა და “შენ ასეთი ხარ” წამოძახება ძალიან ადვილია. ამიტომაც რომ უმეტესობა სწორედ ასე იქცევა. მითუმეტეს ეს ადვილია უმწეო ბავშვებთან. თუმცა ასეთი მიდგომა რომ არასწორია, ეს ცხადზე ცხადია. ამ საკითხშიც შუამავლის ცხოვრების მაგალითად აღება გვმართებს. ასე მოქცევის შემთხვევაში არათუ ბავშვებთან ურთიერთობაში აღარ დავუშვებთ შეცდომებს, არამედ ზოგადად ცხოვრებასაც გავიოლებთ. ახლა კი ენესის მიერ გადმოცემული ამბავი მოვისმინოთ:

“ათი წელი შუამავალს ვემსახურებოდი. ამ ათი წლის განმავლობაში ჩემთვის უხეშად არასოდეს მოუმართვას. არცერთხელ უთქვამს: “ასე რატომ გააკეთე? ასე გაგეკეთებინა.” არასოდეს არაფრის გამო არ უსაყვედურია. ის ყველაზე მაღალი ზნეობის ადამიანი იყო. ერთხელაც რაღაც საქმეზე გამგზავნა. ვერ წავალ მეტი შევკადრე, არადა გული იქ წასვლას მეუბნებოდა. მე გარეთ გავედი. გარეთ ბავშვები თამაშობდნენ. მათთან მივედი და თამაშში ჩა-

ვერთე. ამ დროს შუამავალი მომიახლვდა, ილიმებოდა. ენეს, მე რომ გითხარი წახვედი იქ თუ არა?- მკითხა. დიახ, ახლა მივდილოდი, ვუთხარი და იქ წავედი სადაც მითხრა. (მუსლიმ, ფედაილ, 51, 53, 54)

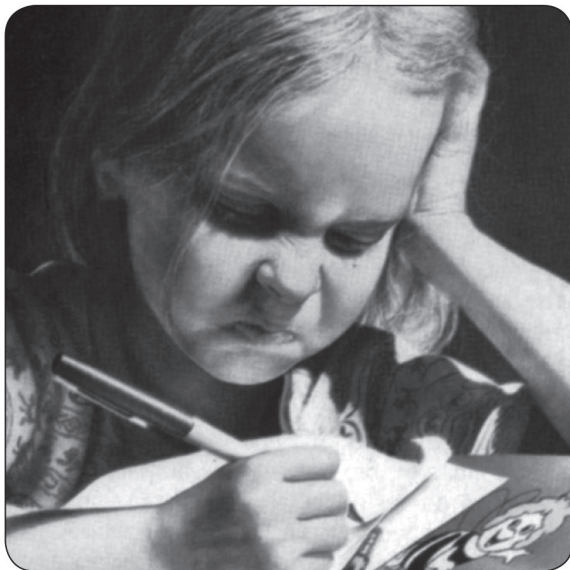
ამ ამბიდან ჩანს, რომ შუამავალი ბავშვების მიმართ ძალიან ლოიალური იყო. ის ბავშვების ამგვარ ქცევებს გაგებით ხვდებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ ენესი შუამავლის მიერ ნაბრძანებ ადგილას არ წავიდა, შუამავალმა ის არ გააკიცხა, არ უსაყვედურა, არ დასაჯა. ეს მისი სამაგალითოების და მაღალი ზნეობის გამოსატყულება იყო. შესაბამისად, მსგავს სიტუაციაში ყველა მორწმუნე შუამავლის მსგავსად უნდა მოიქცეს. ჩვენ ამგვარი ქცევები უნდა გადმოვიღოთ და გავითავისოთ და არა ისე, რომ განგადიდოთ და მიუღწევლად ჩავთვალოთ.

საბოლოო ჯამში არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ბავშვები შეცდომებზე სწავლობენ, ხშირად ონავრობენ და ეს ყველაფერი მათ ასაკში ნორმალურია. შეიძლება ქცევები არ მოგვეწონოს, მაგრამ ბავშვებს უნდა გავუგოთ. შეიძლება არსებობენ ისეთი ადამიანები, რომლებიც ფიქრობენ, რომ თუ ბავშვებს კარგად მოვექცევით ისინი შეიფერებენ და გათამამდებიან. ეს მართალი იქნება იმ შემთხვევაში თუ ჩვენი მდგომები ზედმეტად ლოიალური იქნება და საერთოდ

ხელს მივუშვებთ. ბუნებრივია თუ ბავშვს არანაირ წესს და შეზღუდვას არ დაუწესებთ, ეს მას გაათამამებს, პასუხისმგებლობის გრძნობას დააკარგვინებს და შესაბამისად საზოგადოებაშიც უპასუხისმგებლო და ამპარტავანი იქნება. აქ კიდევ ერთხელ უნდა გავიხსენოთ ზემოთ წარმოდგენილი ამბავი, სადაც ბავშვი ხურმის ხეს ქვევს ესროდა. შუამავალმა ხურმის ხისთვის ქვევის სროლა აუკრძალა, მაგრამ მაშინვე ალტერნატიული ქცევის მოდელი შესთავაზა. ამ პროცესში არ ყოფილა არც გაკიცხვა და მითუმეტეს არც ძალადობა. ამ მეთოდს თანამედროვე პედაგოგიკაც აღიარებს.

დაცინვა და დამამცირებელი კომენტარებიც ერთგვარი ძალადობაა. “დებილი ხარ”, “არაფრის მაქნისი ხარ” ეს და სხვა მსგავსი დამამცირებელი შეფასებები ბავშვს არასრულფასოვნების კომპლექსს ჩამოუყალიბებს. სისტემატიურად ასეთი ეპითეტებით შემკობა ბავშვს დაარწმუნებს, რომ მართლაც ისეთია. არადა მშობლები მართლაც სულელად კი არ თვლიან შვილს. მშობელი უბრალოდ გაბრაზდა და ამიტომ უთხრა შვილს, მაგრამ ბავშვი ამას ვერ მიხვდება. მან შეიძლება მალე დაიჯეროს ეს ყველაფერი, რადგან ამას მშობელი ეუბნება. ბავშვი ამ დროს ფიქრობს, რომ რახან არამზადა, სულელი, არაფრის მაქნისია, გამოდის რომ არც დასაკარგი აქვს რამე და უფრო

თავისუფლად აგრძელებს იგივენაირ ქცევას. ამგვარი მიდგომებისგან წარმოშობილი პრობლემები ბევრ ოჯახში შეინიშნება და თუ დაგაკვირდებით ჩვენს ირგვლივაც აღმოვაჩენთ.

შეიძლება ასეთი აზრი დაგვებადოს: მთელი დღეები შრომაში ვართ, დილიდან საღამომდე, ვიღლებით, ხშირად ისეთი სიტუაციაა სტრესი გარდაუვალია, ცხოვრება არ არის ვარდისფერი ყოველთვის მხიარული და ლმობიერი ხომ ვერ ვიქნებით. ადამიანი მუდმივად როგორ შეიკავებს თავს რომ არ გაბრაზდეს და ბავშვებს ქცევა არ დაუწუ-

ნოს, არ უსაყვედუროს, არ გააკიცხოს. ეს ყველაფერი სიმართლეა, მაგრამ გაბრაზებისას ცემა-ტყეპა, ყვირილი, ძალადობა არის მიუღებელი და შედეგიც ყოველთვის უარყოფითი აქვს. მშობელი შეიძლება დაიღალოს, მთელი დღის მანძილზე ბევრი სტრესი და ნერვიულობა გადაიტანოს, ასევე შეიძლება ბავშვის ქცევაზეც გაბრაზდეს. ამ მდგომარეობაში ყველაზე უკეთესი გამოსავალია ბავშვს ვუთხრათ თუ როგორი წყენა მოგვყენა მისი ქცევით და არა ისეთი რამ გავაკეთოთ, რომ სახლში ტერორი და ძალადობა დაეასადგუროთ.

მაგალითად, საღამოს სახლში სამსახურიდან მოსული დაღლილი დედა ხედავს, რომ მთელი სახლი არეულ-დარეულია. ის იწყებს ბავშვების ლანძღვას და საყვედურობს, რომ ის არ არის მოსამსახურე, სულ რომ მათ არეულ სახლს ალაგებს, ასეთი უთავბოლო და უზრდელი ბავშვები რომ ყავს უბედურია. ამგვარი პრიდაპირი “შენ” მიდგომა და პირდაპირი ლანძღვა ადეკვატურ რეაგირებას არ იძლევა და ბავშვები ამას შესაბამისად არ აღიქვამენ. შეიძლება თავის დაცვის რეჟიმში გადავიდნენ და არასასურველი ქცევის გამართლება სცადონ. ეს კი ისედაც გაბრაზებულ დედას უფრო მეტად გაანერვიულებს. ამის მაგივრად, როცა ასე დაღლილმა ასეთი არეული სახლი ნახა, რა იგრძნო და როგორ

იმოქმედა მასზე, რომ მოუყვეს ბავშვებს, ეს უფრო ეფექტური იქნება. მაგალითად, დღეს მთელი დღეა მუხლჩაუხრელი ვშრომობ, ძალიან დავიდალე და ვნატრობდი, სახლში რომ მივალ იქნებ სახლი წესრიგში მაინც იყოს მეთქი. ამ ყველაფრის დანახვაზე კი გული მეტკინა და გავბრაზდი. ასეთ შემთხვევაში დედა თან უსაყვედურებს ბავშვებს და თან საკუთარ ემოციებს გადმოსცემს. ეს კი უფრო იოლი და პირდაპირი გზაა ბავშვების გულებისკენ. ზოგჯერ ბავშვების ადგილას უნდა წარმოვიდგინოთ თავი. როცა ვინმე უხეშად და ყვირილით მოითხოვს რამის გაკეთებას, ჩვენც ვბრაზდებით. ბავშვები კი უფრო ეგოცენტრულები არიან და მხოლოდ იმის გაკეთება სიამოვნებთ, რაც მათ სურთ. როდესაც დედა ამბობს, რომ მას არ სურს არეულს სახლში იცხოვროს და ამის გამო უბედურია, ის ამ შემთხვევაში ბრძანებას არ იძლევა. ბავშვი ასე უფრო გაიგებს სიტუაციის არსს და მცირე ხნის გასვლის შემდეგ სახლის დალაგებას თავად დაიწყებს. ამრიგად ბავშვი თვითონ გადაწყვეტს, რომ სახლი დასალაგებელია და უნდა დააღაგოს. ეს კი ორივე მხარისთვის სასურველი ქცევაა.

გაბრაზების შემთხვევაში უარყოფითი განვითარების თავიდან აცილების კიდევ ერთი მეთოდი გაჩუმებაა.

“თუ კი ძალიან გაბრაზდებით და ამ დროს ფეხზე დგახართ, დაჯექით. თუ გაბრაზებამ არ გაგიარათ, წამოწექით.” (აჰმედ იბნი ჰანბელი, მუსნედი, 5, 152)

შუამავლის ეს შეგონება მხოლოდ ზრდასრულებთან მოქცევისას კი არა, ბავშვებთან ურთიერთობისასაც უნდა გამოვიყენოთ. კარგად მოქცევას ყველაზე უკეთ ბავშვები იმსახურებენ. ისინი ხომ ღმერთის მიერ მობარებული ამანათები არიან.

ბავშვის აბაზანაში, საპირფარეოში ან სადმე ბნელ ადგილას ჩაკეტვა ძალადობის კიდევ ერთი გამოხატულებაა. ამგვარი მეთოდით ბავშვის აღზრდის მცდელობა-თუ მიზანი ნამდვილად ბავშვის აღზრდაა- გადაჭარბებული ქცევაა და ძირითად მიზანს დიდად სცდება. გარდა ამისა, ბავშვი შეიძლება შეშინდეს და ფსიქიკური პრობლემები შეექმნას. ყველა ის განმარტება, რაც ფიზიკური ძალადობის ანუ ცემის საწინააღმდეგოდ წარმოავადგინეთ, ეხება ამ უკანასკნელ საქციელსაც. ბავშვის სადმე ჩაკეტვა შეცდომის გააზრებასა და გამოსწორებაში ვერანაირ წვლილს ვერ შეიტანს. ამას შეიძლება დროებითი ეფექტი აღმოაჩნდეს, რადგან ბავშვს იგივე სასჯელის შეეშინდება და დროებით თავს შეიკავებს, მაგრამ ხანგრძლივი და რეალური შედეგი ამას არ მოყვება. შეიძლება ბავშვი შეეჩვიოს კიდევ

ამ სასჯელს და საერთოდ აღარც ჰქონდეს რეაგირება. ასეთ შემთხვევაში ბავშვი არათუ გააგრძელებს იგივენაირად მოქცევას, არამედ უფრო წინ შეიძლება წავიდეს. ბუნებრივია ამ დროს მშობლების პრობლემები უფრო გართულდება.

ბავშვებთან ურთიერთობისას ღმობიერი დამოკიდებულება ბავშვის სულიერად და ფიზიკურად ნორმალურ მდგომარეობაში აღზრდას ხელს შეუწყობს. ასევე სასარგებლოა ის სწავლის შედეგის პროცესისათვის. ამ ნაშრომში ბავშვებთან მოქცევის ღმობიერ მეთოდებზე საუბრის გარდა შუამავლის ცხოვრებიდან მაგალითებიცაა მოყვანილი, რომლებიც აღნიშნულ მეთოდს ამყარებს. ერთხელ შუამავალს უსამე

ბინ ზეიდი და საკუთარი შვილიშვილი ჰასანი ეჯდა კალთაში. შუამავალმა ღმერთს სთხოვა: “ღმერთო შეიბრაღე ეს ბავშვები, ვინაიდან მე ისინი მებრაღებიან”. (ბუჰარი, ედუფ, 22)

სულიერად და ფიზიკურად ჯანსაღი თაობა რომ გვეყვდეს და საბოლოო ჯამში ჯანსაღი და კარგად აღზრდილი პიროვნებებისგან შემდგარი საზოგადოება შეექმნათ, ამისათვის საჭიროა ბავშვები ყოველგვარი ძალადობისგან დავიცვათ. უპირველეს ყოვლისა ჩვენ არ უნდა ვიძალადოთ მათ მიმართ. საამისოდ კი საჭიროა ვიცოდეთ კონკრეტულად რომელი საქციელი ითვლება ძალადობად. დამცირება, გრძნობებზე ზემოქმედება, როგორც ძალადობის ფორმა ქვემოთ იქნება განხილული და თქვენ შეძლებთ საკუთარ ქცევებში განსაზღვროთ რამდენად მიდრეკილნი ხართ ძალადობის მიმართ. უფრო მეტიც, თქვენ თვითონ შეგიძლიათ შექმნათ საკუთარი ქცევების ჩამონათვალი და შესაბამისად დააღაგოთ. ამით უკვე თქვენ აღიარებთ, რომ მცდარი მიდგომები გქონდათ და ეს უკვე მდგომარეობის გამოსწორებისთვის გადადგმული პირველი ნაბიჯია. ამის შემდეგ კი რჩება ცოტაოდენი მოთმინება, მონდომება და ყურადღება.

ემოციური ზნეობის მაგალითები

ქმარზე გაბრაზებული ცოლი ხშირად ბავშვს სჯის და უყვირის ან პირიქით, ქმარია ცოლზე გაბრაზებული და ბავშვს სჯის.

ბავშვების თანდასწრებით მეუღლის სისტემატიური კრიტიკა,

ბავშვებთან წუწუნი იმის თაობაზე, რომ მეუღლე ცუდად იქცევა.

ბავშვებზე მეუღლესთან არსებული პრობლემების შეჩვილება და მათი მესაიდუმლედ გახდა.

მაგალითად ბავშვებზე შემდეგი სიტყვების თქმა: “შვილებო, ხომ ხედავთ მამათქვენი როგორ მექცევა. ის ყველას მიმართ უსამართლოა. თქვენ რომ არ იყოთ ამ ადამიანთან ერთ დღესაც არ გააჩერდები. ხოდა თქვენ მაინც ნუ გამაბრაზებთ და ნუ მაწყენინებთ.”

ერთხელაც იქნება დარდისგან მომკვლავთ.

ნეტა მოგკვდებოდე და მამამ ახალი დედა მოგიყვანოთ. მერე ნახავთ თქვენ რაც მოგივათ. მერ ემომძებნით, მაგრამ ველარ მიმაგნებთ.

რამდენს ვწვალობ და ვჯახირობ თქვენთვის, თქვენ კი რას აკეთებთ, რას გავს თქვენი საქციელი?

თუ ასე არ გააკეთებ და არ დამიჯერებ აღარ მეყვარები. წავალ და სხვა ბავშვის დედა ვიქნები.

ნახე მეზობლის ბავშვი რა კარგია. ვიყურებ და მშურს, რა კარგი შვილები ყავთ სხვებს.

რომ ისწავლეთ და წარმატებულები იყოთ დილიდან საღამომდე გაუჩერებლად ვშრომობ, თქვენ კი რას აკეთებთ.

შენი სწავლისთვის დახარჯული ფულით ახალ ბიზნესს წამოვიწყებდი. უნდა იშრომო და წარმატებული იყო. ვაღდებული ხარ.

შენ რა გაუგებარი და შეუსმენელი ბავშვი ხარ!

შეხედე შენს ძმას, ის შენსავით იქცევა? ნახე რა ჩკვიანია ჩემი ბიჭი. ნეტა შენც მისი ნახევარი ჭკუა მაინც გქონოდა.

ყოველი უარყოფითი შინაარსის შეფასება ემოციური ზეწოლის ელემენტებს შეიცავს. სულელთ, რეგვენთ, დებილოთ და სხვა მსგავსი წამოძახებები ემოციური ზეწოლის მაგალითებია.

ემოციური ზეწოლის თემა შემდეგი აღწერით უნდა დავასრულო:

თუ ბავშვს სისტემატიურად ვაკრიტიკებთ

დაწუნებას და კრიტიკას ისწავლის
თუ სიძულვილის გარემოში გაგზრდით,
ჩხუბს და კონფლიქტს ისწავლის
თუ დავცინებთ და დავამცირებთ,
მორწცხვი და კომპლექსიანი გახდება
მუდმივად თუ შევარცხვენთ
თავის დადანაშაულებას ისწავლის
თუ ბავშვს ღმობიურად მივუდგებით,
მოთმინებას ისწავლის.

თუ მხარს დავუჭერთ და გავამხნევებთ,
საკუთარი თავის რწმენას გამოიმუშავებს

თუ მოვუწონებთ ქცევას
თანხმობას ისწავლის
თუ სამართლინად მოვექცევით,
სამართლيني იქნება.

თუ ოჯახში მეგობრობას და ჰარმონიას
ხედავს,

ბედნიერებას ისწავლის.

რეკლამის უარყოფითი გავლენა ბავშვებზე

ყველა იმ ძალადობის ფორმებს შორის აღსანიშნავია რეკლამა, რომელიც ბავშვებზე უარყოფით გავლენას ახდენს. ძალადობის ამ ფორმას არ განვიხილავთ, როგორც ფიზიკური ძალადობის ელემენტების მატარებელს. ამ მიმართულებით შემდეგ თავებში იქნება განხილვა, სადაც საუბარი იქნება მასმედიისგან მომდინარე ძალადობის შესახებ.

არსებობს ისეთი სახის რეკლამები, რომლებიც პირდაპირ ბავშვებს მოუწოდებენ ამა თუ იმ ნივთის თუ საკვების შეძენას. რეკლამის შინაარსი გულისხმობს, რომ ამ ნივთის გარეშე ცხოვრება უინტერესოა და ამგვარი რეკლამა ამ კონკრეტული ნივთის შეძენის დიდ სურვილს აღძრავს. ამგვარი რეკლამები ჩააგონებს ბავშვს, რომ კონკრეტული ნივთი უზომოდ სასურველია და ბუნებრივია ბავშვს მისი დაუფლების სურვილი უჩნდება. აქ უკვე ბავშვი ვეღარ ხვდება რა არის საჭიროება და რა – ფუფუნების საგანი. ბავშვს სურს სასურველი ნივთი და რახან ვერ ეუფლება ეს თრგუნავს მას, უჩნდება დაუკმაყოფილებლობის გრძნობა და პროტესტი. გარდა ამისა, ბავშვი თავის ოჯახთან კონფლიქტში შედის, რადგან როგორ წესი, მშობლებმა შეიძლება ვერ შეუძინონ ყველა ის ნივთი, რასაც ბავშვი მოისურვებს.

თუ დავაკვირდებით რეკლამებს და მათ რაოდენობას, უკეთ მივხვდებით, როგორ თავს ესხმის ეს რეკლამები ბავშვის გონებას.

ვარდა ამისა ამგვარი რეკლამები ბავშვში იწვევენ შექენისა და დაუფლების მძაფრი მოთხოვნების ჩამოყალიბებას, რაც კონკრეტული მიმართულებით სერიოზული პრობლემაა. ამ ყველაფრის შედეგად მივიღებთ ადამიანის ტიპს, რომელსაც ცხოვრების ერთადერთ მიზნად შექენა-დაუფლება გაუხდია, რომელსაც მუდმივად რაღაც აქვს შესაძენი და საერთოდ არ აინტერესებს ის

ადამიანები, რომლებსაც მასთან შედარებით ნაკლები შესაძლებლობები გააჩნიათ. მას სურს, რომ ჰქონდეს ყველაფერი.

ხშირია შემთხვევები, როცა ზრდასრულ ადამიანებზე გათვლილი რეკლამებიც შეიცავს ისეთ მესიჯებს, რომლებიც პირდაპირ ბავშვებზე ზემოქმედებს. რეკლამის მკეთებლებმა კარგად იციან თუ როგორ იმოქმედონ ბავშვის გონებაზე. მათი ადრესატია გათამამებული ბავშვი, რომელიც მუდმივად უკმაყოფილოა და მშობლებიც მუდმივად ცდილობენ დააკმაყოფილონ მისი ახირება.

რეკლამებისგან მომდინარე ამ უარყოფითი ზეგავლენებისგან ბავშვების დასაცავად რამოდენიმე სახის რჩევა შეიძლება მოგაწოდოთ:

ბავშვების ყურადღება სხვა თემაზე უნდა გადავიტანოთ. სინამდვილეში რაც არ უნდა გავაკეთოთ ბავშვებს მთლიანად ვერ ჩამოვაშორებთ რეკლამას, ამიტომ რეკლამის შესახებ სინამდვილე უნდა გავაგებინოთ და საქმის დედააზრი გავაცნოთ. მათ უნდა შეეძლოთ გაუმკლავდნენ ამ ტიპის ცდუნებებს. ასევე უნდა იცოდნენ განასხვავონ რა არის საჭიროება და რა ჩაეთვლება ზედმეტ დანახარჯში. რეკლამა მხოლოდ კონკრეტული საქონლის შესახებ ინფორმაციას არ შეიცავს. მასში არის ელემენტები, რომ-

ლებიც გვარწმუნებენ, გვხიბლავენ. ადამიანი სისტემატიურად ერთი და იგივე რამის მოსმენისას იღებს მას, როგორც ჭეშმარიტებას. ბავშვები კი უფრო იოლად იჯერებენ. მათზე ზემოქმედება უფრო იოლია.

ბავშვი. ძალადობის მოწმე

ბავშვი. როგორც ოჯახური ძალადობის მოწმე

ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში, ოჯახის ნებისმიერი წევრის მიმართ წარმოებული ძალადობის დროს, ბავშვი როგორც მინიმუმ იმდენად ზარალდება, რამდენადაც ის ადამიანი ვის მიმართაც მიმართულია კონკრეტული ძალადობა. მშობლები ვალდებულნი არიან ბავშვი საიმედო და უსაფრთხო გარემოში იყოლიონ, მაგრამ თუ ისინი ჩხუბობენ ან ერთი ოჯახში რომელიმე წევრის მიმართ ხორციელდება ძალადობა, ბავშვი ამას ძლიერ განიცდის. ბავშვს უჩნდება შიში, რომ შეიძლება მშობლები გაშორდნენ და რომელიმე მათგანი დაკარგოს.

ბავშვი, რომელიც ძალადობის მოწმე ხდება ძალადობას სწავლობს. ზოგჯერ კი ძალადობას ბუნებრივად აღიქვამს და პროტესტი აღარ უჩნდება. ძალადობის მოწმე-

ობა ერთის მხრივ მორცხვსა და პასიურს ხდის, ხოლო მეორეს მხრივ თვითონაც აგრესიული და მოძალადე შეიძლება გახდეს.

ოჯახის ერთი წევრის მიერ სხვა რომელიმე წევრის მიმართ განხორციელებული ძალადობა, სიტყვიერი იქნება ეს თუ ფიზიკური, სისტემატიური დამცირება, კრიტიკა, გაკიცხვა და სხვა, იმ ოჯახში მცხოვრები ბავშვისთვის დიდი უბედურება და უიღბლობაა. ამგვარ ოჯახებში მუდმივი დაძაბულობა და უსიამოვნო გარემოა. ბავშვი სულ შიშშია. ნეტა რა არ მოეწონება მამას? ნეტა ამის გამო ისევ ხომ არ იჩხუბებენ? ბავშვის ამგვარი მუდმივი სტრესისა და დაძაბულო-

ბის ქვეშ ცხოვრება რა თქმა უნდა ცალკე ძალადობაა. გამომდინარე აქედან, ოჯახში წყვილებს შორის არსებული სიყვარული, პატივისცემა, კარგი და თბილი დამოკიდებულება, ერთიმეორეზე ზრუნვა და თანადგომა მხოლოდ მათი ბედნიერებისა და ერთად ყოფნისათვის კი არ არის მნიშვნელოვანი, არამედ ეს ყველაფერი მათი შვილების ბედნიერების, კარგად აღზრდისა და წარმატებულობის საქმეში გადამწყვეტი როლის მატარებელია.

ბავშვი მასხელის ზეგავლენის ქვეშ

მედია ძალიან ფართო მნიშვნელობის სიტყვაა. მასში მოიაზრება რადიო, ტელევიზია, გაზეთი, ინტერნეტი და სხვა მსგავსი საშუალებები. ამ საშუალებეთაგან, დღეისათვის ბავშვები ყველაზე მეტად ტელევიზორსა და ინტერნეტს მოიხმარენ.

ტელევიზორი ოჯახის წევრებისათვის, როგორც წესი, “ელექტრონული მეგობარია”. ხშირად არც ვუყურებთ, მაგრამ მაინც ჩართულია. შესაბამისად ბავშვები თითქმის მუდმივად ჩართულ ტელევიზორთან არიან.

გამოკვლევებმა ცხადყო, რომ ტელევიზორზე სისტემატიური ყურება ბავშვის

განვითარებაზე უარყოფით ზეგავლენას ახდენს, თუნდაც ძალადობის ამსახველი კადრები არ შუქდებოდეს. ბუნებრივია, როცა კარგად ჩავუღრმავდებით ტელევიზორის საკითხს, მივხვდებით, რომ რაღაც დოზით თითქმის ყველა გადაცემაშია ძალადობის ელემენტები. ძალადობის ერთიანი საზიგადის, თითქმის ყველა ტიპის გადაცემაში. თუნდაც საბავშვო მულტფილები იყოს, სერიאלები, კინოფილმები და სხვა. შეიძლება ბავშვი პირდაპირ არ იჯდეს ტელევიზორთან და არ უყურებდეს, მაგრამ ჩართულ ტელევიზორთან ყოფნაც საკმაო ზეგავლენას ახდენს.

1994 წელს ჩატარდა კვლევა, რომლის მიხედვითაც დაიდო დასკვნა:

“ოჯახებში ბავშვები დღეში საშუალოდ 3 საათს უყურებენ ტელევიზორს. ამას ემატება შაბათი-კვირა, როცა ტელევიზორის ყურება ზოგადად უფრო ინტენსიურია. ოცდაათხი საათიანი პერიოდის განმავლობაში თუ ძილის დროსაც გამოვაკლებთ, გამოდის, რომ ბავშვები დროის ერთ მესამედს ტელევიზორთან ატარებენ. თურქული ტელევიზიის თითქმის ყველა გადაცემაში ძალადობა და დანაშაულის ჩვენების მაჩვენებელი საკმაოდ მაღალია. ზრდასრულები ტელევიზორის ყურებისას ბავშვებს არც ზღუდავენ და არც მიმართულებას აძლევენ. არც იმას ანაღლიზებენ ბავშვებთან ერთად, რასაც უყურებენ. ბავშვები არამარტო დღის საათებში, არამედ საღამოობით და ღამის საათებშიც დიდ დროს ატარებენ ტელევიზორებთან.”

გამომდინარე აქედან, ბავშვები ტელევიზორისგან მომდინარე ყველა უარყოფითი ეფექტის ზეგავლენის ქვეშ არიან.

იბადება კითხვა: ძალადობის ამსახველი გადაცემებისგან მომდინარე უარყოფითი გავლენა, როგორც მოქმედებს ბავშვებზე?

ამ მხრივ მრავალი კვლევაა ჩატარებული და ყველა მათგანს ერთი საერთო გადაკვეთის წერტილი გააჩნია. ბავშვები ძალადობის შემცველი გადაცემების ყურებისას უარყოფით ზეგავლენას განიცდიან. ძალა-

დობის შემცველი გადაცემების ყურება წყნარი ბუნების ბავშვებში ჩაკეტილობას და შიშის მიმართ მიდრეკილებას აყალიბებს. ნერვიული ბავშვები კი აგრესიულები და მოძალადეები ხდებიან. მათ უჩნდებათ სურვილი მეგობრების მიმართ იგივე გააკეთონ, რაც ტელევიზიით ნახეს. გამოდის, რომ ტელევიზია ადამიანებზე პიროვნული მიდრეკილებების მიხედვით მოქმედებს. გარდა ამისა, ის ბავშვები, რომლებიც სისტემატიურად ოჯახურ კონფლიქტებს ესწრებიან, სადაც კამათი, შეურაცხყოფა და ჩხუბი ნორმალურად მიიჩნევა, ძალადობის გამოვლინების მიმართ უფრო მიდრეკილნი არიან და ტელევიზორში დანახული ძალადობის ფორმების პრაქტიკაში განხორციელებას უფრო ხშირად ისინი ცდილობენ.

მცირეწლოვანი ბავშვების მიერ ძალადობის გამომხატველი კადრების ყურება სხვა მხრივაც სახიფათოა. ბავშვები გარკვეულ ასაკამდე რეალურ და არარეალურ სიტუაციებს ვერ განასხვავებენ. ამიტომ არის, რომ ხშირად ოცნებებს ისე ყვებიან, როგორც სინამდვილეს. დედები კი ამ დროს ნერვიულობენ, რადგან ფიქრობენ, რომ ბავშვები ტყუილს ლაპარაკობენ. ბავშვის გადმოსახედდადნ მდგომარეობა განსხვავებულია. მას მისი საკუთარი სიმართლე გააჩნია და ყვება იმას რაც მისთვის სიმართლეა. ბავშვი რეალობის აღქმას დაახლოებით შვი-

დი წლიდან იწყებს და შესაბამისად უფრო მცირეწლოვანი ბავშვებისთვის ტელევიზორში ნანახი ძალადობის შემცველი გამოსახულების ასხნა შეიძლება სასასრგებლოა, მაგრამ საკმარისი არ არის. ბავშვს ჯერ უფლებას ვაძლევთ ასეთ გადაცემებს უყუროს, მერე კი ვეუბნებით, რომ ეს ყველაფერი ტყუილია და არ უნდა შეეშინდეს. ბუნებრივია ეს არ მოაგვარებს პრობლემას. შეიძლება ბავშვიც დაგვეთანხმოს და აღიაროს, რომ ეს ყველაფერი სინამდვილე არ არის, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ის მოვლენას ბოლომდე აანალიზებს. საბოლოო ჯამში ბავშვს აუცილებლად დაეწყება შიშები და ღამით კოშმარული სიზმრები.

ძალადობის გამომხატველი გადაცემების ყურება ბავშვის გულგრილობას იწვევს. მაგალითად ბავშვი უყურებს, რომ მულტფილის გმირს ქუჩაში უზარმაზარი მანაქანა გადაუვლის და გზაზე კომიკურად გააბრტყელებს. ცოტა ხანში ეს გასრესილი გმირი წამოხტება და ვითომც არაფერიო ახალ სიტუაციებში ჩაერთვება. ან კიდე, მულტფილის გმირები ერთმანეთს იარაღს ესვრიან, ახვედრებენ, მერე კი ისევ აგრძელებენ ბრძოლას თან ისე რომ ეს ყველაფერი სასაცილოა. ამ ყველაფრის მაყურებელი პატარა ბავშვი უკვე ვეღარც კი ხვდება, რომ ეს ყველაფერი სინამდვილეში ძალიან მტკივნეული და სახიფათოა. ამის გაგება მას გაუჭირდება.

თანამედროვე ეპოქაში ომებსაც კი პირდაპირი ტრანსლირებით ვუყურებთ. დღის განმავლობაში უამრავი მკვლელობა, ავარია, დაჭრა, დასახიჩრება და მრავალი სახის უბედურება ჩნდება ეკრანებზე. წარმოვიდგინოთ ბავშვები, რომლებიც ამ ყველაფერს უყურებენ და რაც ყველაზე ცუდია უგრძობი და გულგრილი ხდებიან.

როგორც წესი ბავშვები ყოველთვის არ უყურებენ მხოლოდ იმ გადაცემებს, რაც მათთვის მომზადდა და ხშირად ძალადობის გამომხატველი ტელეპროგრამების წინაშე რჩებიან. ამიტომ ეს საკითხიც განსაკუთრებით ყურადსადებია. სამწუხაროდ ხშირია შემთხვევა, როდესაც ბავშვები ტელევიზორში მომხდარ სხვადასხვა სახის დამაზიანებელ ქმედებებს ბაძავენ, თვითმკვლელობის მცდელობა იქნება ეს, სხეულის დაზიანება თუ სხვა. უნდა გვახსოვდეს, რომ ბავშვები მოვლენებს სხვანაირად აღიქვამენ, ვიდრე უფროსები და შესაბამისად ნეგატიური მოვლენები ზემოქმედება მათ მიმართ უფრო მძაფრია.

როდესაც ოჯახში უფროსები ტელევიზორს უყურებენ, ამ დროს ბავშვი შეიძლება თამაშობდეს და ისე ჩანდეს, რომ ის საერთოდ არ აქცევს ყურადღებას ეკრანს. არადა ამ დროს ის ყველაფერს ხედავს და ყველაფერზე რეაგირებს. ამის გამოსარკვევად შეგვიძლია ვკითხოთ თუ რა ნახა ტელევიზორში ცოტა ხნის წინ. ხშირ შემთხვევაში მისი პასუხი დაგარწმუნებთ, რომ ის ტელევიზორში მომხდარ მოვლენებს თვალყურს ადევნებდა. არადა ამ დროს მშობლები ფიქრობენ, “ბავშვია, რას გაიგებს, თამაშობს”.

ბავშვმა რომ ტელევიზორით გადმოცემული ძალადობის შემცველი გადაცემები არ ნახოს საამისოდ, პრევენციული ღონისძიებების სახით შეგვიძლია ტელევიზორის ყურების ლიმიტი დავაწესოთ, მაგალითად კონკრეტული საათები. ამისათვის კი ოჯახში მცხოვრებმა უფროსებმაც ტელევიზორის ყურების რეჟიმი უნდა მოაწესრიგონ. იმ ოჯახებში, სადაც ოცდაოთხი საათის განმავლობაში ტელევიზორი ჩართულია, ამ რეჟიმის დაცვა და ბავშვების მსგავსი მანე ზეგავლენისგან მორიდება შეუძლებელი იქნება. ამიტომ, ჩვენთვისაც და ბავშვებისთვისაც თავისუფალი დროის გასატარებლად სხვა სახის აქტივობები უნდა დავგეგმოთ. ასეთ შემთხვევაში აღმოვაჩინოთ, რომ ოჯახის წევრებს უფრო მეტი გვაქვს საერთო და

უფრო მეტ ყურადღებას გამოვიჩინოთ ხოლმე.

ამ ყველაფრის მიუხედავად, შეიძლება, რომ ბავშვების დაცვა ტელევიზორისგან მომდინარე მანერ ზეგავლენებისგან, ყოველთვის ვერ მოვახერხოთ. ასეთ შემთხვევაში მანერ ზეგავლენის მინიმუმამდე დასაყვანად რჩება ის, რომ ჩვენც ბავშვებთან ერთად ვუყუროთ გადაცემას. ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ვესაუბროთ ბავშვს იმ კონკრეტული გადაცემის შინაარსზე და ვეცადოთ ეფექტის შემცირებას. შეუსაბამო და არასასურველი სცენის დროს გაჩუმება და იგნორი ბავშვისთვის საკმარისი არ იქნება, რომ გაიგოს ჩვენი დამოკიდებულება. ბავშვი ამ დროსდანახვით, გამოცდილებით სწავლობს და როდესაც ჩვენ ასეთ უსიმოვნო მომენტებს უკომენტაროდ და ურეაქციოდ გავატარებთ, ბავშვი იფიქრებს, რომ რახან ჩვენ ამ ყველაფერზე რეაქცია არ გვაქვს, ესე იგი ის ჩვეულებრივი და ნორმალურია. ბუნებრივია ბავშვს დაბადებიდანვე არ დაჰყვება საიამისო ცოდნა, რომ გაიგოს რა არის ცუდი და რა – კარგი. ამიტომ ყველა ნეგატიური და არასოწი მოვლენა, რასაც ბავშვი გადააწყდება უნდა განვუმართოთ და ჩვენი დამოკიდებულება გავაცნოთ.

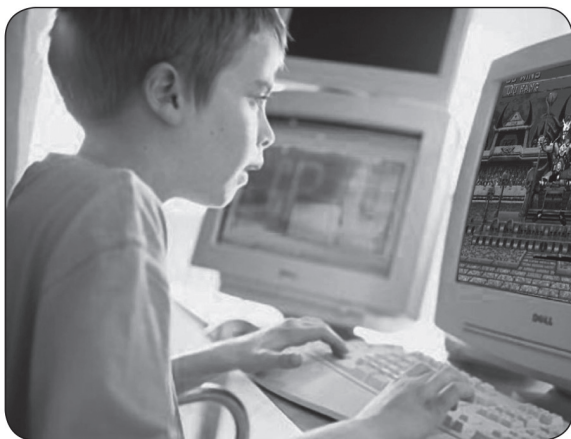
ყოველი ბავშვი დადებითის, სიკეთისკენ მიდრეკილებით აღჭურვილი იბადება, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ მან იცის ეს

ყველაფერი და ყველაფერს სწორად გაი-
აზრებს. ჩვენ ჩვენი ცოდნა უნდა გავუზიაროთ,
ზოგს თვითონ გამოცდის, შეცდომებს
დაუშვებს, ზოგს წაიკითხავს, ზოგს ნახავს
და ასე ისწავლის. ამიტომ, თემას რომ და-
ვუბრუნდეთ, ტელევიზორში ნახული ძალა-
დობის შემცველი, უსამართლო, ნეგატიური
ზეგავლენის მქონე მოვლენები შესაბამისი
ენით უნდა გავაკრიტიკოთ და დავაფიქსი-
როთ, რომ ის არასწორი და ცუდია. ეს არ
უნდა დავამადლოთ ბავშვებს, რათა ისინი
სწორი გზით განვითარდნენ.

ცუდი გადაცემების გაკრიტიკება და ბავ-
შვებისთვის ამის ახსნა საკმარისია? არა.
ბავშვისთვის ყველანაირი გადაცემის ყურე-
ბაზე ნების დართვა და მერე ახსნა, რომ ეს
ყველაფერი ცუდია საქმეს არ გამოსაწო-
რებს. ძალადობის გამომხატველი სცენები
ადამიანს გულგრილს ხდის და ამ ყველაფ-

რის მიმართ ინდიფერენტულ დამკიდებულე-
ბას უვითარებს. რაცარუნდა ავუსხნათ, ბავ-
ში ფიქრობს, რომ ძალადობა პრობლემის
გადაწყვეტის უმოკლესი და ეფექტური გზაა.
ბავში ხედავს, რომ გაბრაზებულმა ქმარმა
მეუღლეს დაარტყა, ან კამათის დროს ბიჭე-
ბმა უმაღ იშიშვლეს დანები და იარაღები,
ან ხელჩართული მუშტი-კრივი გამართეს
და ამ ყველაფერს სწავლობს. უფრო მეტიც,
ბავშია თუ ნახა, რომ ძალადობას წარმატე-
ბა მოჰყვა და მოძალადე გამარჯვებული გა-
მოვიდა, მიუხედავად შინაგანი პროტესტისა,
ბავში ძალადობას აღიარებს და შესაბამის
სიტუაციაში გამოიყენებს.

ტელევიზიით გაშვებული ძალადობის ამ-
სახველი კადრებისა და ნეგატიური ზემოქ-
მედბის მქონე გადაცემების გაპროტესტების

გარდა, ჩვენ ადგილზევე უნდა ვეცადოთ პრობლემის სწორად გადაწყვეტას და მოსალოდნელი ზიანი მინიმუმამდე უნდა დავიყვანოთ.

კომპიუტერული თამაშებიც ბავშვებს უქმნის გარემოს, სადაც ძალადობა მოჭარბებული დოზითაა. მოკვლა, დაჭრა, დანგრევა, განადგურება და სხვა მსგავსი ძალადობის გამომხატველი ვირტუალური სიტუაციები ბავშვს ამ ყველაფერს აჩვენებს და კონკრეტულ სიტუაციაში მათი გამოყენების ალბათობა იზრდება. ამგვარი თამაშებისგან მომდინარე საფრთხე არის ის, რომ ბავშვის თვალში ძალადობა ნორმად ყალიბდება. საინტერესოა ის ადამიანი, რომელიც ერთი დილაკის დაჭერით მთელ ქალაქს ბომბავს, იმ გმირად წარმოიდგენს თავს, რომელიც კომპიუტერულ თამაშებში ნახსა? ან ტყვედ ჩაგდებულ მოწინააღმდეგეს რომ უმოწყალოდ აწამებს და ამ ყველაფრს ფირზე იღებს, რისი გამოსატვა სურს? ან სკოლის უკან ჩხუბის დროს რამოდენიმე ბიჭი რომ ერთს შეუბრალებლად ურტყამს, თუ ფიქრობენ, როგორ სტკივა მას? კომპიუტერულ თამაშებშიც ასეა. მხოლოდ შედეგია მნიშვნელოვანი. ფიქრისთვის დრო არ არის ამ თამაშებში. ვინც სწრაფად იმოქმედებს და თავს დაესხმება მოიგებს. სად არის გარანტია, რომ ბავშვი ამ თამაშებით შექმნილ ჩვევებს რეალურ ცხოვრებაში არ

გამოიყენებს? ამ მიმართულებით მრავალი კვლევაა ჩატარებული და სტატისტიკური მონაცემები არსებობს. თუმცა აქ, ამ ყველაფერზე არ ვისაუბრებთ. უბრალოდ გვინდა დაგაფიქროთ თუ საით მიექანება საზოგადოება.

მხოლოდ ტელევიზორისა და კომპიუტერის დადანაშაულება და მთელი პრობლემის მათზე დაბრალება სწორი არ იქნება. აქ ყველაზე მთავარი მომენტი ოჯახისა და საზოგადოების აღმზრდელობითი მუშაობაა. ოჯახური ძალადობის გარემოში მოხვედრილი ბავშვი, რომელიც რეალურად, საკუთარი თვალთ უყურებს ყველაფერს და ამის გამო დათრგუნულია, ამის ტელევიზორზე დაბრალება უადგილოა. ოჯახში, განრისხებული მამის მიერ დედის ცემა

უფრო მეტ შიშს, დათრგუნვას და ფსიქოლოგიურ პრობლემას გამოიწვევს, ვიდრე კომპიუტერში ნანახი ასობით ძალადობის სცენა.

და ბოლოს, ბავშვების ყველანაირი მავნე ზემოქმედებისგან დაცვა, მათი სწორი მიმართულებით განვითარება, უპირველეს ყოვლისა მშობლების მოვალეობაა. ამ მოვალეობის ღირსეულად შესრულებისთვის კი აუცილებელია საკითხის კარგად ცოდნასთან ერთად ბავშვებს კარგად გავუგოთ და მათი გვესმოდეს.